

ISTRAŽUJMO

EVROPU!

Zdravo! Dobrodošli u Evropu! Mi dolazimo iz različitih zemalja i govorimo različitim jezicima, ali ovaj kontinent je naš zajednički dom.

Podite sa nama da zajedno istražimo Evropu! Biće to jedno uzbudljivo putovanje kroz vreme i prostor gde ćete saznati gomilu zanimljivih stvari.

Testirajte sebe usput da vidite koliko ste naučili. Posetite našu internet stranicu europa.eu/europago/explore i učestvujte u kvizu za svako poglavlje.

U školi, istražite dalje! Pitajte svog učitelja da vam kaže nešto više o svakoj od tema u ovoj knjizi. Zatim uradite neka dublja istraživanja u školskoj biblioteci ili na internetu. Možete čak i napisati sopstvenu brošuru o onome što ste otkrili.

Konačno, možete se zabaviti igricama i aktivnostima na internet stranici 'Europa Go' europa.eu/europago/welcome.jsp

Spremni? Krećemo!

Šta je sve u ovoj knjizi?

Istražimo kontinent	Strana
Putovanje po Evropi	3
Klima i priroda	6
Poljoprivreda	8
More	11
Putovanje kroz vreme	14
Četrdeset poznatih ličnosti, od A do Z	18
Jezici u Evropi	27
Porodica naroda	30
Spajanje porodice: Priča o Evropskoj uniji	31
Šta radi EU	32
Evropska unija i njeni susedi	36
Kako EU donosi odluke	39
Sutrašnjica... i dalje u budućnost	42
	44

Istražimo kontinent

Evropa je jedan od sedam svetskih kontinenata. Ostali su Afrika, Severna i Južna Amerika, Antarktik, Azija, Australija sa Okeanijom.

Evropa se proteže od Arktika na severu sve do Sredozemnog mora na jugu, od Atlantskog okeana na zapadu do planine Ural (u Rusiji) na istoku. Ona ima puno reka, jezera i planinskih venaca. Na mapi (strana 4) upisana su imena nekih od najvećih.

Najviša planina u Evropi je Elbrus na Kavkazu, na granici između Rusije i Gruzije. Njen najviši vrh je na 5 642 metara nadmorske visine.

Najviša planina u Zapadnoj Evropi je Mon Blan, na Alpima, na granici između Francuske i Italije. Njen vrh ima preko 4 800 metara nadmorske visine.

© Van Pays Media/Corbis
Mon Elbrus, najviša planina u Evropi.

Na Alpima je i Ženevsko jezero — najveće slatkovodno jezero u zapadnoj Evropi. Ono se nalazi između Francuske i Švajcarske, duboko je 310 metara i sadrži 89 biliona litara vode.

© Switzerland Tourism Blythe Strauss-Image.ch
Ženevsko jezero, na Alpima.

Najveće jezero u centralnoj Evropi je Balaton, u Mađarskoj. Ono je 77 kilometara (km) dugačko i pokriva površinu od oko 600 kvadratnih kilometara (km²). Severna Evropa ima još veća jezera, među kojima su Sajma (1 147 km²) u Finskoj i Venern u Švedskoj (preko 5 500 km²). Najveće jezero u Evropi kao celini je jezero Ladoga. Nalazi se u severozapadnoj Rusiji i predstavlja 14. najveće jezero na svetu. Ovo jezero pokriva površinu od 17 700 km².

© Arto Hamäläinen
Jezero Sajma, u Finskoj.

Kontinent Evropa

© Map: Lowell Johns Ltd. Bathymetry: The British Oceanographic Data Centre

© Van Parys Media/Corbis

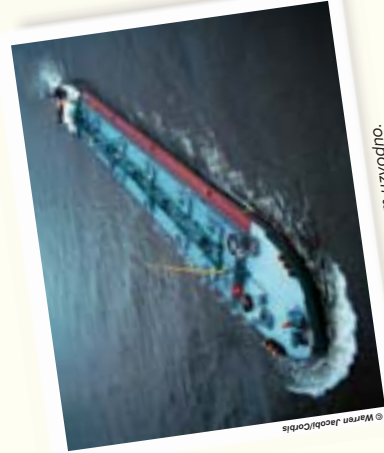
Pelikani na delti Dunava, Rumunija.

Jedna od najdužih evropskih reka je Dunav. On izvire u Švarcvaldu u Nemačkoj i teče istočno kroz Austriju, Slovačku, Mađarsku, Hrvatsku, Srbiju, Bugarsku, Rumuniju, Moldaviju i Ukrajinu do Rumunije, gde formira deltu na obali Crnog mora. Dugačak je ukupno 2 850 km.

Dolina Loire je poznata po svojim predivnim dvor-

Ostale veće reke su Rajna (duga oko 1 320 km), Elba (oko 1 170 km) i Loara (više od 1 000 km). Možete li ih naći na mapi?

© Warren Jacob/Corbis

Teretni brod plovi Rajnom uzvodno.

Velike reke su veoma korisne za transport. Razne vrste robe utovaraju se na teretne brodove, koji ih nose rekama uzvodno i nizvodno, od evropskih morskih luka do gradova duboko u unutrašnjosti.

Putovanje po Evropi

Stivensonova 'Raketa'.

Danas, evropski brzi električni vozovi se uveliko razlikuju od onih prvih na parni pogon. Oni su veoma udobni i kreću se brzinama i do 330 km/h na specijalno napravljenim prugama. Stalno se grade nove pruge da bi omogućile ljudima da putuju što je brže moguće između velikih evropskih gradova.

Putevi i pruge ponekad moraju da prelaze preko planinskih venaca, širokih reka ili čak preko mora. Zato su inženjeri izgradili neke veoma dugačke mostove i tunele. Najduži drumski tunel u Evropi je Laerdal tunel u Norveškoj, između Bergena i Osla. Dugačak je preko 24 kilometara (km) i pušten je u saobraćaj novembra 2000. godine.

Najduži železnički tunel u Evropi je Eurotunel ispod La Manša. Njime idu brzi vozovi Eurostar ispod mora, između Kalea u Francuskoj i Folkstona u Engleskoj, a dugačak je preko 50 km.

Eurostar vozovi na stanici Sv. Pankras (London).

Najviši most na svetu (visok 245 metara) je Mijo vijadukt u Francuskoj, koji je pušten u saobraćaj u decembru 2004. godine.

Najviši most na svetu - Mijo vijadukt (Francuska).

Dva najduža mosta u Evropi su drumski i železnički most Oresund (16 km dug) između Danske i Švedske, i drumski most Vasko de Gama (dug više od 17 km) preko reke Težo u Portugaliji. Most Vasko de Gama dobio je ime po čuvenom istraživaču o kojem ima više reči u poglavlju 'Putovanje kroz vreme'.

Najveći putnički avion na svetu - Erbas A380.

Ljudi putuju po Evropi i avionima zato što je vazdušni saobraćaj brz. Neki od najboljih aviona na svetu prave se u Evropi - na primer, 'Erbas'. Razne evropske države prave različite delove Erbasa, koje zatim sklapa tim inženjera. Najveći putnički avion na svetu je Erbas A380, dizajniran da primi 840 putnika. Prvi put je leteo u aprilu 2005. godine.

Raketa Arijana 5 lansirna satelite u svemir.

Najbrži putnički avion svih vremena 'Konkord' dizajnirao je tim francuskih i britanskih inženjera. Konkord je mogao da leti brzinom od 2 160 km/h - dva puta brže od zvuka - i mogao je da pređe Atlantski okean za manje od tri sata! (Većini aviona za to je potrebno oko osam sati).

Brže od svih aviona su svemirske rakete, kao što je Arijana - zajednički projekat više evropskih zemalja. Ljudi ne putuju raketom Arijana: ona se koristi za lansiranje satelita koji su potrebni za televizijske i mreže mobilne telefonije, za naučna istraživanja i drugo. Većina svetskih satelita danas lansiraju se evropskim raketama.

Uspeh Konkorda, Erbasa i Arijane pokazuje šta se sve može postići kada više evropskih zemalja radi zajednički.

Klima i priroda

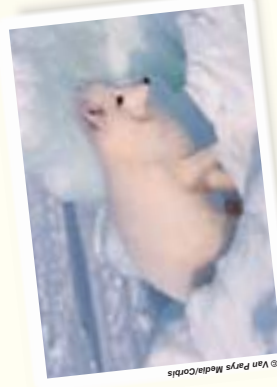
Veći deo Evrope ima 'umerenu' klimu - ni previše toplu ni previše hladnu. Najhladnija mesta su na dalekom severu i na visokim planinama. Najtoplija mesta su na krajnjem jugu i jugoistoku.

Vreme je najtoplije i najsuviše leti (otprilike od juna do septembra) a najhladnije zimi (otprilike od decembra do marta).

Vrela leta u 2003. i 2006. godini oborila su rekord u Evropi. Da li je to znak da se klima menja? Klimatske promene predstavljaju svetski problem koji se jedino može rešiti ukoliko sve zemlje rade zajedno.

Prebroditi zimu

Divlje životinje u hladnim predelima obično imaju debelo krzno ili perje koje im čuva toplotu i često je bele boje da bi životinje mogle da se sakriju u snegu. Neke od njih provode zimu spavajući da bi sačuvalе energiju. To se zove *hibernacija*.

Arktička lisica...

... i snežna sova su dobro kamuflirane.

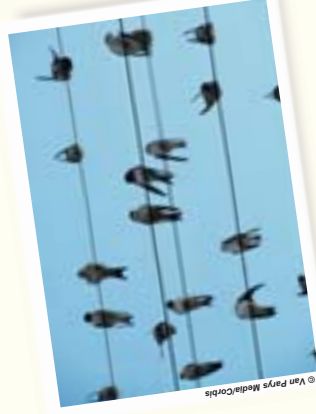

Mimo!

... i evropski braon medvedi žive na planinama, gde zime provode spavajući.

Mnoge vrste ptica hrane se insektima, malim vodenim životinjama ili drugom hranom koja se ne može lako naći tokom hladnog zimskog perioda. Zato one lete na jug kad dođe jesen i ne vraćaju se do proleća. Neke vrste ptica putuju hiljade kilometara, preko Sredozemnog mora i pustinje Sahara, da bi provele zimu u Africi. Ovo sezonsko putovanje zove se *migracija*.

Laste...

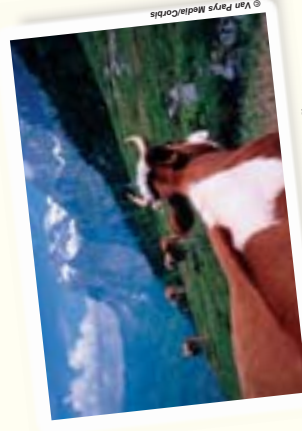

... i neki flamingosi dolaze u Evropu na proleće.

Prolećno i letnje uživanje

Kada proleće stigne u Evropu (od marta do maja), vreme postaje toplije. Sneg i led se tope. Potoci i bare vrve od riblje mlađi i larvi insekata. Ptice selice vraćaju se da naprave gnezda i izlegu jaja. Cveće cveta, a pčele nose polen sa jedne biljke na drugu.

Drevce dobija novo lišće kojim upija sunčevu svetlost i koristi njegovu energiju da raste. U planinskim predelima, farmeri vode krave na visoke pašnjake, na kojima ima puno sveže trave.

Leto je lepo na planinskim livadama.

Gušteri vole toplo vreme.

Jesen: vreme promene

U pozno leto i jesen, dani postaju kraći a noći hladnije. Mnoštvo ukusnog voća sazreva u to doba godine i voćari ga vredno beru. Orasi sazrevaju u jesen i veverice ih sakupljaju i prave zalihne spremajući se za zimu.

Veverice sakupljaju orane za zimsku hranu.

Ovaj godišnji ciklus sezona, i promene koje nosi, čine evropski pejzaž onakav kakav jeste — prelep i vrlo raznovrstan.

Jesen zastire šume bojama.

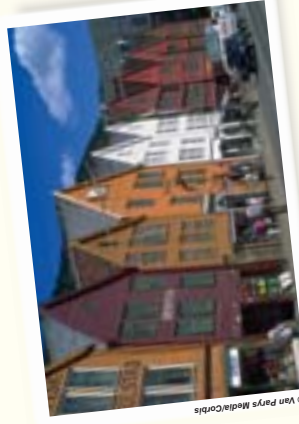
Hladnokrvnim životinjama kao što su reptili takođe treba sunce koje im daje energiju. Leti, naročito u južnoj Evropi, često možete videti gmižavce kako se izležavaju na suncu i čuti pesmu skakavaca i cvrčaka.

Osice takođe vole voće.

Mnogim vrstama drveća lišće opada na jesen zato što više nema dovoljno sunčeve svetlosti i lišće nije od koristi. Ono postepeno menja boju od zelene do raznih nijansa žute, crvene, zlatne i braon boje. Lišće zatim opada i pravi šareni tepih na zemlji. Opalo lišće se razlaže, obogaćuje zemljište i obezbeđuje hranu za narednu generaciju biljnog života.

Poljoprivreda

Drvene kuće u Bergenu, Norveška.

Na jugu, veći deo zemlje je pogodan za zemljoradnju. Zemlja daje razne vrste useva uključujući pšenicu, kukuruz, šećernu repu, krompir i razne vrste voća i povrća.

Pomorandže se uzgajaju u toplim zemljama kao Španija i dobre su za naše zdravlje pošto su pune vitamina C.

Tamo gde ima puno sunca i skoro nikada mraza (oko Mediterana, na primer), poljoprivrednici mogu da uzgajaju voće kao što su pomorandže i limun, grožđe i masline. Masline sadrže ulje koje se može iscediti iz ploda i koristiti za spremanje hrane. Iz grožđa se cedi sok od kojeg se pravi vino. Evropa je poznata po veoma dobrim vinima, koja se prodaju po celom svetu.

Ručno branje grožđa.

Od ovog grožđa će se napraviti crno vino.

Usevima u sušnim predelima potrebno je navodnjavanje.

Mediterranski poljoprivrednici uzgajaju i mnoštvo drugog voća i povrća. Paradajz, na primer, dobro uspeva na južnjačkom suncu. Ali pošto povrće zahteva puno vode, poljoprivrednici u vrućim i suvim predelima često moraju da navodnjavaju svoje useve. To znači zalivanje vodom iz reka ili korišćenje podzemnih voda.

Ovce pasu na pašnjacima u Španiji.

Trava lako raste gde ima dovoljno kiše, čak i kad je zemljište plitko ili nije veoma plodno. Mnogi evropski stočari gaje životinje koje pasu travu - kao što su krave, ovce ili koze. One daju mleko, meso i ostale korisne proizvode, kao što su vuna i koža..

© Van Parys Media/Corbis

Svinje se mogu čuvati u zatvorenom prostoru.

Mnogi farmeri gaje svinje i kokoške. Ove životinje mogu da se uzgajaju skoro svuda, zato što se mogu držati u zatvorenom prostoru i hraniti posebno pripremljenom hranom. Kokoške ne daju samo meso, već i jaja, a neke farme proizvode na hiljade jaja dnevno.

Kokoške daju jaja koja sadrže puno proteina i pomažu nam da ostanemo zdravi.

Kolaž poljana u Evropi.

Farme u Evropi variraju od veoma vekilih do veoma malih. Neke imaju velika polja - koja su pogodna za žetvu useva velikim mašinama. Druge farme, na primer na brdovitim predelima, imaju manja polja. Židovi ili žive ograde između polja pomažu u sprečavanju vetra i kiše da odnesu zemlju, a takođe pomažu i u očuvanju divljih životinja.

© Van Parys Media

Priroda je užitek za svakoga.

Mnogi ljudi iz grada vole da provode vikende i praznike u evropskim selima, uživajući u vidiku, miru i tišini i na svežem vazduhu. Svi mi moramo da se potrudimo koliko možemo da sačuvamo prirodu da bi ostala lepa.

More

Evropa ima hiljade i hiljade kilometara prelepe obale, koju je priroda oblikovala na različite načine. Ima visokih stenovitih grebena i divnih pešćanih plaža ili plaža sa šarenim šljunkom stvorenim vekovnim udaranjem mora u stene.

More je oblikovalo ove krečnjačke grebene.

Glečer je isklesao ovaj fjord.

U Norveškoj, glečeri su isklesali obalu u stepenaste doline zvane fjordovi. U drugim državama, more i vetar su nagomilali pesak u dine. Najviša dina u Evropi (117 metara visoka) je dina u Pili, blizu Arkašona u Francuskoj.

Pešćana dina u Pili – najviša u Evropi.

Jedna od najređih evropskih životinja – foka (morska medvedica) – živi na Mediteranu.

Mnoge vrste riba i životinja žive u morima oko evropskih obala. One obezbeđuju hranu za morske ptice i morske sisare kao što su foke. Tamo gde se reke ulivaju u more jata barskih ptica dolaze da se, za vreme oseke, hrane životinjama koje žive u blatu.

Morski papagaj se gnezdi na liticama, i gnjuri da ulovi ribu.

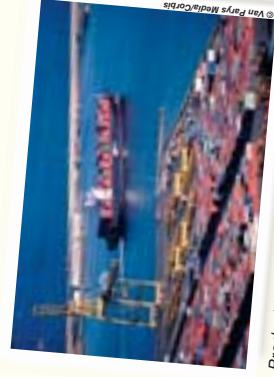

Jata barskih ptica nalazi hranu na ušću reke.

Ljudi i more

More je važno i za ljude. Sredozemno more je bilo toliko važno za Rimljane, da su ga zvali Mare nostrum, odnosno 'naše more'. Vekovima unazad Evropljani su plovili svetskim okeanima, otkrivali kontinente, istraživali ih, trgovali sa njima i nastanjivali se na njima. U poglavju 'Putovanje kroz vreme' možete da saznate više o ovim velikim istraživačkim putovanjima.

Teretni brodovi iz celog sveta donose razne vrste robe (često spakovane u kontejnerima) u prometne evropske luke. U njima se roba istovaruje u vozove, šlepere i teretnjake. Onda se brodovi toware robom koja je proizvedena ovde da bi je prodali na drugim kontinentima.

Brodovi kontejneri prenose robu do i od Evrope.

Neki od najboljih brodova na svetu napravljeni su u Evropi. Među njima je Kvin Meri 2 - najveći putnički brod svih vremena. Svoje prvo preokookeansko putovanje napravila je januara 2004. godine.

Jedan od najvećih putničkih brodova na svetu – Kvin Meri 2.

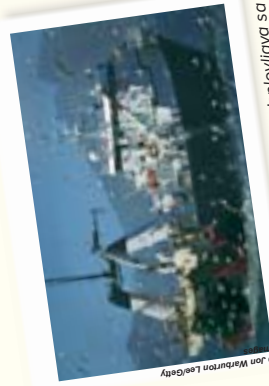
Evropska odmarališta na moru su odlično mesto za odmor. U njima možete da uživate u svim vrstama sportova, od surfovanja i veslanja do skijanja na vodi i ronjenja. Ili se možete jednostavno opustiti - uz snućanje na plaži i rashlađivanje u moru.

Ronjenje na Mediteranu.

Ribolov

Ribolov je oduvek bio važan za ljude u Evropi. Čitavi gradovi podignuti su oko ribarskih luka, dok na hiljade ljudi zarađuje za život pecanjem i prodajom ribe, ili radeći za ribolovce i njihove porodice.

Moderni ribarski brod - koča, isplovljiva sa Orknejskih ostrva, Škotska.

Evropljani jedu mnoge vrste riba. Tuna je jedna od najvećih.

Moderni ribarski brodovi, kao što su koče, brodovi za hvatanje i obradu ribe, mogu da nalove ogromne količine ribe. Da bi osigurali da je dovoljno ribe ostalo u moru, evropske države su odredile pravila o ribolovu i korišćenju mreža koje dozvoljavaju mladim ribama da pobegnu.

Drugi način da se osigura dovoljno ribe jeste njihovo uzgajanje. Na obalama severne Evrope, losos se gaji u velikim kavezima u moru. Školjkaši kao što su mušule, ostrige i dagnje mogu se uzgajati na isti način.

Farma lososa u Škotskoj.

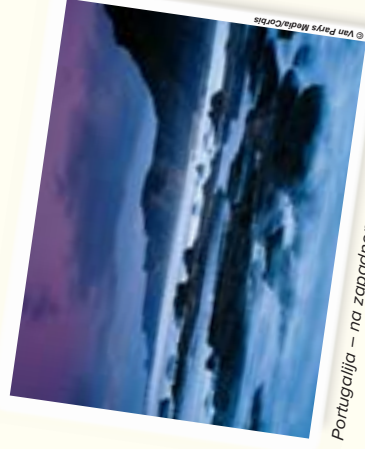

Nije vam uvek potreban brod da biste išli u ribolov!

Čuvanje evropskih obala

Evropske obale i more važni su za divlji svet i za ljude. Zato moramo da vodimo računa o njima. Moramo da sprečimo njihovo zagađivanje otpadom iz fabrika i gradova. Ponekad dođe do nesreća na tankerima koji prevoze naftu i tada se u more izliju ogromne količine nafte. Ovo može da oboji plaže u crno i da ubije na hiljade morskih ptica.

Evropske države zajedno rade i pokušavaju da spreče takve događaje i nastoje da naše obale ostanu lepe, da bi u njima uživale i buduće generacije.

Portugalija – na zapadnom rubu Evrope.

Putovanje kroz vreme

Hiljadama godina Evropa je prolazila kroz ogromne promene. To je zavidujuća priča! Ali pošto je duga, ovde ćemo izneti samo neke od najvažnijih događaja.

Kameno doba

Praistorijski pećinski crteži u Laskou.

Najstariji Evropljani su bili lovci i živeli su u pećinama. Na zidovima nekih pećina crtali su izvanredne slike scena iz lova. Kasnije, naučili su da se bave poljoprivredom i počeli su da gaje životinje i žitarice i da žive u selima.

Kremeno oružje iz Kamenog doba.

Pravili su oružje i oruđe od kamena
- oštrenjem komada kremenca, na primer.

Učenje obrade metala

Glava bronzane sekire.

Nekoliko hiljada godina pre nove ere (pre rođenja Isusa Hrista), ljudi su otkrili kako da dobiju različite metale topljenjem različitih vrsta stena na jakoj vatri. Bronza - legura bakra i kalaja - bila je dovoljno čvrsta za pravljenje oruđa i oružja. Zlato i srebro su bili meki ali veoma lepi i mogli su se oblikovati u ukrase.

Kasnije je otkriven još čvršći metal: gvožđe. Najbolja vrsta gvožđa je čelik, koji je bio jak i nije se lako lomio, tako da su se od njega pravili dobri mačevi. Ali pravljenje čelika bilo je vrlo teško, tako da su dobri mačevi retki i vredni!

Antička Grčka — od 2000. do 200. godine pre naše ere

Antički grčki hram stoji i danas (u Atini).

Još neke stvari koje su nam stari Grci ostavili:

- čudesne priče o bogovima i herojima, ratovima i avanturama;
- elegantne hramove, mermerne statue i prelepu grnčariju;
- Olimpijske igre;
- dobro dizajnirana pozorišta i velike pisce čije se predstave i danas prikazuju;
- učitelje kao što su bili Sokrat i Platon, koji su naučili ljude da razmišljaju logično;
- matematičare kao što su bili Euklid i Pitagora, koji su definisali matematičke obrasce i pravila;
- naučnike kao što su bili Aristotel (koji je proučavao biljke i životinje) i Eratosten (koji je dokazao da je zemlja okrugla i izračunao njenu veličinu).

Antička grčka vaza sa slikom boga Erosa.

Platon, jedan od najvećih svetskih mislilaca.

Rimsko carstvo — otprilike od 500. p.n.e. do 500. godine n.e.

(Početak nove ere predstavlja rođenje Isusa Hrista)

Deo antičkog Rima — i kako su izgledali rimski vojnici.

Rim je u početku bio samo selo u Italiji. Ali Rimljani su bili veoma dobro organizovani, njihova vojska je bila vrlo dobra u borbi i vremenom su osvojili sve zemlje oko Mediterana. U svom zenitu, Rimsko carstvo protezalo se od severne Engleske do Sahare i od Atlantika do Azije.

Ovo su neke od stvari koje su nam Rimljani ostavili:

- dobre, prave puteve koji su povezivali sve delove carstva;
- prelepe kuće sa dvorištem i podovima popločanim mozaikom;
- lake mostove i akvadukte (za donošenje vode sa velikih daljina);
- lučno zaobljene svodove — koji su njihove građevine učinili stabilnim i dugotrajnim;
- nove građevinske materijale, kao što su cement i beton;
- nova oružja, kao što je katapult;
- velike pisce kao što su bili Ciceron i Vergilije;
- rimski pravni sistem, koji se i danas koristi u mnogim evropskim državama.

Rimski mozaik koji pokazuje mitološki karakter.

Rimski akvadukt stoji i danas: Pont du Gard u Francuskoj.

Srednji vek — otprilike od 500. do 1500. godine nove ere

Kada je Rimsko carstvo propalo, različite delove Evrope osvojila su različita plemena. Na primer...

Keltska umetnost iz otprilike 700. godine nove ere.

Kelti. Pre rimskog doba, Kelti su živeli u mnogim delovima Evrope. Njihovi potomci danas uglavnom žive u Bretanji (Francuska), Kornvalu (Engleska), Galiciji (Španija), Irskoj, Škotskoj i Velsu. U ovim delovima Evrope, keltski jezici i kultura su i danas prisutni.

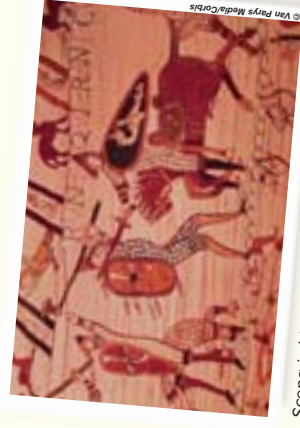

Vikinzi su bili tako dobri moreari da su stigli i do Amerike (ali nikome nisu rekli).

Germanški narodi. Nisu svi naseljeni u Nemačkoj:

- **Angli i Saksonci** su se preselili u Englesku i vladali njom do 1066.
- **Franci** su osvojili veliki deo Evrope, uključujući Francusku, između 500. i 800. godine nove ere. Njihov najpoznatiji kralj je bio Karlo Veliki.
- **Goti** (Vizigoti i Ostrogoti) osnovali su kraljevstva u Španiji i Italiji.
- **Vikinzi** su živeli u Skandinaviji. U devetom i desetom veku su plovili u druge države, pljačkali blago, trgovali i naseljavali se gde god je zemlja bila dobra za zemljoradnju.

Normani, ili "Severnijaci", su bili Vikinzi koji su se naselili u Francuskoj (u području koje zovemo Normandija) i onda osvojili Englesku 1066. Čuvena normanska tapiserija prikazuje scenu iz ovog osvajanja. Ona se čuva u muzeju u gradu Baje.

Scena iz bitke na tapiseriji u Baji.

Slovenci su naselili mnoge delove istočne Evrope i postali preci današnjih naroda koji govore slovenske jezike, uključujući Belorusce, Bugare, Hrvate, Čehe, Poljake, Ruse, Srbe, Slovake, Slovence i Ukrajince.

Nakon što su se naselili u Karpatskom basenu u devetom i desetom veku, **Mađari** su osnovali Kraljevinu Mađarsku 1000. godine. Njihovi potomci danas žive u Mađarskoj i susednim državama.

Tokom srednjeg veka, kraljevi i plemići u Evropi su se često svađali i vodili mnogo ratova. (To je bilo vreme kada su se vitezi borili pod oklopom jašući na konjima). Da bi se odbranili od napada, kraljevi i plemići su obično živeli u utvrđenim dvorcima, sa debelim kamenim zidovima. Neki od tih dvoraca su toliko čvrsti da su opstali do danas.

Srednjevekovni dvorci su zidani da bi se neprijatelji držali podalje.

Hrišćanstvo je postala glavna religija u Evropi tokom srednjeg veka i crkve su građene posvuda. Neke od njih su vrlo impresivne - posebno velike katedrale, sa visokim kulama i raznobojnim vitražima.

Monasi su radili na farmama i pomagali su razvoj poljoprivrede širom Evrope. Takođe su otvarali škole i pisali knjige. Često su njihovi manastiri imali biblioteke gde su se čuvale knjige iz antičkih vremena.

'Gaska' arhitektura (kao što je katedrala u Šartru, Francuska) bila je veliki izum Srednjeg veka.

U južnoj Španiji, gde je Islam bila glavna religija, vladari su pravili prelepe džamije i minarete. Najpoznatije koje su opstale do danas su džamija u Kordobi i Giralda minaret u Sevilji.

Deo velike srednjevekovne džamije u Kordobi (Španija).

Renesansa — otprilike 1300. do 1600. godine n.e.

Za vreme srednjeg veka, većina ljudi nije znala da čita i piše i znali su samo ono što bi naučili u crkvi. Samo su manastiri i univerziteti imali kopije knjiga antičkih Grka i Rimljana. Ali u četrnaestom i petnaestom veku, studenti su počeli da ponovo otkrivaju drevne knjige. Bili su zapanjeni velikim idejama i znanjem koje su pronašli tamo i vesti su počele da se šire.

Bogati i obrazovani ljudi, na primer u Firenci (Italija), postali su veoma zainteresovani za znanje. Oni su mogli da priušte da kupe knjige - naročito od kad je otkriveno štampanje u Evropi (1445) - i zaljubili su se u antičku Grčku i Rim. Gradili su kuće po uzoru na rimske palate i plaćali su nadarenim umetnicima i vajarima da ih ukrase scenama iz grčkih i rimskih priča i statuama bogova, heroja i careva.

Jedna od najpoznatijih svetskih statua: Mikelandelov David.

To je bilo kao ponovo rađanje izgubljenog sveta lepote i mudrosti. Zato ovaj period zovemo 'Renesansa' (što znači 'preporod'). Ono je dalo svetu:

- velike slikare i vajare kao što su bili Mikelandelo i Botičeli;
- talentovane arhitekte kao što je bio Bruneleski;
- izvanrednog pronalazača i umetnika Leonarda da Vinčija;
- velike mislioce kao što su bili Tomas Mor, Erazmo i Monteni;
- naučnike kao što su bili Kopernik i Galileo (koji je otkrio da se zemlja i ostale planete okreću oko sunca);
- prelepe građevine kao što su dvorci u dolini Loare;
- nove ideje o tome šta bi ljudska bića mogla da postignu.

Leonardo da Vinči je dizajnirao ovaj 'helikopter' pre 500 godina!

Jedna od sjajnih renesansnih slika: Botičeljeva Venera.

Velika otkrića i nove ideje — otprilike od 1500. do 1900. godine n.e.

Za vreme Renesanse, trgovina je postala veoma važna za evropske trgovce. Oni su prodavali robu u dalekim zemljama kao što je Indija i donosili nazad skupocene začine i drago kamenje. Ali putovanje preko kopna je bilo teško i trajalo je dugo, pa su trgovci nastojali da do Indije dođu morem. Problem je bio u tome što im je Afrika bila na putu - i bila je vrlo velika!

Međutim, ako je zemlja stvarno okrugla (kako su ljudi počinjali da veruju), evropski brodovi bi trebalo da dopru do Indije ploveći na zapad. Tako je 1492. godine Kristofer Kolumbo sa svojim mornarima krenuo iz Španije i prešao Atlantik. Ali umesto da dođe do Indije, došao je do Bahama (ostrva u Karipskom moru, blizu obale Amerike).

Replica brodova Kristofera Kolumba.

Ubrzo su usledili drugi istraživači. U periodu od 1497–98 godine, Vasco da Gama - portugalski pomorski oficir - bio je prvi Evropljanin koji je došao do Indije putujući oko Afrike. 1519. godine, još jedan evropski istraživač - Ferdinand Magelan - vodio je prvu ekspediciju na plovidbu oko sveta!

Vasco de Gama – prvi čovek koji je plovio od Evrope do Indije.

Ne dugo posle toga, Evropljani su počeli da istražuju Karipska ostrva i Ameriku (koju su zvali 'novi svet') i da tamo osnivaju kolonije. Drugim rečima, preuzeli su zemlju, proglasivši da pripada njihovoj rodnoj državi u Evropi. Sa sobom su doneli svoja verovanja, jezike i običaje - i tako su engleski i francuski postali glavni jezici u Severnoj Americi, a španski i portugalski u Centralnoj i Južnoj Americi.

Kako je vreme prolazilo, Evropljani su plovili sve dalje i dalje - do Kine, Japana, jugoistočne Azije, Australije i Okeanije. Mornari su po povratku iz tih dalekih zemalja govorili da su videli čudna stvorenja veoma različita od onih u Evropi. To je učinilo naučnike odlučnima da istraže ta mesta i da donesu sa sobom životinje i biljke za evropske muzeje. U devetnaestom veku, evropski istraživači su otišli duboko u Afriku i do 1910. godine evropske nacije su kolonizovale ceo afrički kontinent.

Dodo, ptica neletačica, nekada je živela na jednom ostrvu u Indijskom okeanu. Istrebili su je evropski kolonisti.

U međuvremenu, naučnici u Evropi su sticali sve više znanja kako svemir funkcioniše. Geolozi, proučavajući kamenje i fosile, počeli su da se pitaju kako je zemlja nastala i koliko je stara. Dva velika naučnika, Žan-Batist Lamarck i Čarls Darvin, konačno su zaključili da su životinje i biljke 'evoluirale' - menjale iz jedne vrste u drugu milionima i milionima godina.

Čarls Darvin je objavio svoju teoriju evolucije 1859. godine.

U osamnaestom veku, ljudi su postavljali i druga bitna pitanja - na primer, kako države treba voditi i koja prava i slobode treba da imaju ljudi. Francuski pisac Žan-Žak Ruso rekao je da svi treba da budu jednaki. Drugi francuski pisac, Volter, rekao je da bi svet bio bolji kada bi razum i znanje zamenili neznanje i sujeverje.

Ovo doba novih ideja, nazvano 'Prosvetiteljstvo', dovelo je do revolucija u nekim državama - na primer 1789. godine u Francuskoj, kad su ljudi odlučili da više ne žele vladavinu kraljeva i kraljica. Jedan od njihovih revolucionarnih slogana bio je 'sloboda, jednakost i bratstvo' - koji je kasnije postao nacionalni moto Francuza.

Volter, jedan od velikih pisaca Prosvetiteljskog doba.

Industrijska revolucija — otprilike od 1750. do 1880. godine n.e.

Jedna drugačija vrsta 'revolucije' započela je u Evropi pre oko 250 godina - u svetu industrije. Sve je počelo sa energetsom krizom. Hiljadama godina, ljudi su ložili drvo i ćumur. Ali onda su delovi Evrope ostali bez šumal. Šta bi još moglo da se koristi kao gorivo?

Odgovor je uglji. Bilo ga je dosta u Evropi i rudari su počeli da ga vade. Uglji je davao pogon novoizmišljenim parnim motorima. Mogao je takođe da se ispeče i pretvori u 'koks', koji je mnogo čistije gorivo - idealno za pravljenje gvožđa i čelika.

Pre oko 150 godina čovek zvani Henri Besemer izumeo je 'visoku peć' koja proizvodi velike količine čelika jeftino. Uskoro je Evropa proizvodila ogromne količine čelika i tako promenila svet! Jeftini čelik je omogućio da se naprave neboderi, ogromni mostovi, prekopke, okeanski putnički brodovi, automobili, frižideri... ali i moćni topovi i bombe.

Henri Besemer — izumitelj modernog načina pravljenja čelika.

Prvi kompjuter 1940-ih

Ime	Zemlja ili region	Zašto su poznati
Abba	Švedska	Pop grupa: njihove pesme su bile veliki hitovi širom sveta 1970-ih
Štefan Banič	Slovačka	Pronalazač: otkrio je padobran 1913. godine
Bitlsi	Velika Britanija	Pop grupa: njihove pesme su bile veliki hitovi širom sveta 1960-ih
Henri Bekerel	Francuska	Naučnik: otkrio je radioaktivnost 1896. godine
Ludvig van Betoven	Nemačka	Kompozitor: napisao je mnogo genijalne muzike. Oda radosti (evropska himna) je deo njegovih Devete simfonije napisane 1823.
Tim Berners-Li Web,	Velika Britanija	Pronalazač: 1989. izumeo je mrežu World Wide Web, koja je zasnovana na Internetu
Nils Bor	Danska	Naučnik: dobio Nobelovu nagradu za fiziku 1922. godine za otkrića na polju strukture atoma
Robert Bojl	Irska	Naučnik: poznat po eksperimentima sa gasovima i otkriću "Bojlovog zakona" 1662.
Čarli Čaplin	Velika Britanija	Filmski režiser i jedan od najsmešnijih svetskih glumaca. Jedan od njegovih velikih filmova je "Moderni vremena" (1936).
Frederik Šopen	Poljska	Kompozitor i pijanista: (1810-49) napisao je mnoga klavirska dela, uključujući njegov poznati "Preludijum i Fuga" (1855).
Nada Komaneči	Rumunija	Atletičarka: prva osoba koja je ikada osvojila maksimalnu ocenu (10 od 10) za gimnastiku na Olimpijskim igrama, 1976. godine
Marija Kiri (Marija Sklodovska)	Poljska	Naučnica: sa svojim mužem Pjonom otkrila je polonium - radioaktivni metal. Oni su dobili Nobelovu nagradu za fiziku 1903. godine
Salvador Dali	Španija	Umetnik, (1904-89), poznat po svojim čudnim senjarskim slikama u "nadrealizmu"

Nada Komaneči

Marija Kim

Čaplin

Ime	Zemlja ili region	Zašto su poznati
Marlen Dietrich	Nemačka	Glumica: glumila je u mnogim filmovima, uključujući originalnu verziju filma <i>Put oko sveta za 80 dana</i> (1956).
Antonin Dvoržak	Bohemija (sada dio Republike Česke)	Kompozitor: njegova velika dela uključuju Simfoniju novog sveta (1893).
Albert Ajnštajn	Nemačka	Naučnik: 1905 otkrio je teoriju 'relativiteta' drugim rečima, kako su materija, energija i vreme povezani međusobno
Federiko Felini	Italija	Filmski režiser: njegovi veliki filmovi, uključujući <i>Ulica</i> (1953), doneli su mu pet Oskara
Miloš Forman	Česka	Filmski režiser: dobio je Oskara za filmove <i>Amadeus</i> (1984) i <i>Let iznad kukavičjeg gnezda</i> (1975)
Sigmund Frojd	Austrija	Psihijatar (1856-1939): 'psihoanalize' - načina da se objasni kako um funkcioniše
Žistin Enan	Belgija	Igračica tenisa: osvojila je zlatnu medalju na Olimpijskim igrama 2004.
Tjeri Anri	Francuska	Fudbaler: jedini igrač koji je ikada osvojio prestižnu nagradu engleskog fudbala 'Fudbaler godine' tri puta (2003, 2004, 2006).
Erže (Žorž Remi)	Belgija	Umetnik i pisac: stvorio je Tintinove avanture (1929) i mnoge druge serijale stripova
Hajnril Herc	Nemačka	Naučnik: 1888. godine je dokazao da radio talasi postoje
Hristo (Javašev)	Bugarska	Umetnik: poznat po 'umotavanju' zgrada, spomenika i čak drveća pomoću tkanina, kao što je uradio i sa nemačkim parlamentom 1995. godine – <i>Umotani Rajhstag</i> .
Franc List	Mađarska	Kompozitor: (1811-86) napisao je neku od svetske najteže muzike za klavir, kao što je <i>Transcendentalna etida</i>
Klod Mone	Francuska	Umetnik: (1840-1926): poznat po svom 'impresionističkom' stilu slikanja, uključujući i seriju <i>Vodenih livilana</i>
Volfgang Amadeus Mocart	Austrija	Kompozitor: napisao je mnogo odlične muzike, uključujući operu <i>Magična flauta</i> (1971).

Marlen Dietrich

Albert Ajnštajn

Miloš Forman

Žistin Enan

Tjeri Anri

Mocart

Ime	Zemlja ili region	Zašto su poznati
Isak Njutn	Velika Britanija	Naučnik: tokom 1600-ih je otkrio dejstvo gravitacije i kako se planete kreću kroz svemir
Alfred Nobel	Švedska	Naučnik: izumeo je dinamit 1866. godine i osnovao Nobelove nagrade za velika dostignuća
Erki Nul	Estonija	Atleta: dobio je zlatnu medalju za dekatlon na Olimpijskim igrama 2000. godine
Luj Paster	Francuska	Naučnik: otkrio je da su mnoge zaraze izazvane bacilima, i 1862. otkriva 'pasterizaciju', način za ubijanje bacila u hrani
Pablo Pikaso	Španija	Umetnik: poznat po svojim slikama pravca 'kubizma', među kojima je <i>Gospođice iz Avinjona</i> (1907).
Marko Polo	Venecija ili Dalmacija (danas deo Hrvatske)	Veliki istraživač: pre više od 700 godina putovao je kroz Aziju do Kine, i nazad
Rembrant	Holandija	Umetnik: poznat po svojoj upotrebi živopisnih boja, svetla i senki. Njegova poznata slika je <i>Noćna smena</i> (1642).
Jan Sibelijus	Finska	Kompozitor: njegova velika dela uključujuju <i>Finlandiju</i> (1900).
U2	Irska	Rok sastav: njihove pesme bile su veliki svetski hitovi 1980-ih
Vinsent Van Gog	Holandija	Umetnik (1853-90): među njegovim brojnim slikama su <i>Suncokreti</i>
Antonio Vivaldi	Italija	Kompozitor: napisao je mnoga muzička dela, uključujući Četiri godišnja doba (1725).
Vlad Cepeš III (Vlad Drakula)	Rumunija	Princ iz 15. veka koji je u ratnim vremenima bio poznat po nabljanju zarobljenih neprijatelja na kolac. Bram Stoker je svoju poznatu bajku o Drakuli zasnovao na ovom karakteru
Alesandro Volta	Italija	Naučnik: oko 1799. godine izumeo je električnu bateriju
JOŠ JEDAN: MOJ IZBOR		

Pablo Pikaso

U2

Moj izbor

Jezici u Evropi

Ljudi u Evropi govore mnogo različitih jezika. Većina jezika pripada jednoj od tri velike grupe ili 'porodice': germanski, slovenski i romanski. Jezici u svakoj grupi sadrže porodičnu sličnost jer potiču sa istih izvora. Na primer, romanski jezici potiču od latinskog - jezika kojim su pričali stari Rimljani.

Ovako se kaže 'Dobro jutro' ili 'Zdravo' na nekoliko ovih jezika.

Germanski

Danski	<i>God morgen</i>
Holandski	<i>Goedemorgen</i>
Engleski	<i>Good morning</i>
Nemački	<i>Guten Morgen</i>
Švedski	<i>God morgon</i>

Romanski

Francuski	<i>Bonjour</i>
Italijanski	<i>Buon giorno</i>
Portugalski	<i>Bom dia</i>
Rumunski	<i>Bună dimineața</i>
Španski	<i>Buenos días</i>

Slovenski

Bugarski	<i>Dobró útro</i>
Češki	<i>Dobre rano</i>
Poljski	<i>Dzień dobry</i>
Slovački	<i>i Dobré ráno</i>
Slovenački	<i>Dobro jutro</i>

Nije teško primetiti porodičnu sličnost u ovim primerima. Ali ima i drugih evropskih jezika koji su slabije povezani, ili nisu uopšte povezani jedan sa drugim. Ovako se kaže 'Dobro jutro' ili 'Zdravo' na nekoliko od ovih jezika.

Baskijski	<i>Egun on</i>	Madarski	<i>Jó reggelt</i>
Bretonski	<i>Demat</i>	Irski	<i>Dia dhuit</i>
Katalonski	<i>Bon dia</i>	Letonski	<i>Labrīt</i>
Estonski	<i>Tere hommikust</i>	Litvanski	<i>Labas rytas</i>
Finški	<i>Hyvää huomenta</i>	Malteški	<i>L-Għodwa t-Tajba</i>
Galski (Škotski)	<i>Màdainn mhath</i>	Velški	<i>Bore da</i>
Grčki	<i>Kalimera</i>		

Na jeziku romskog naroda, koji živi u mnogim delovima Evrope, 'Dobro jutro' se kaže *Lasho dyes*.

Učenje jezika može da bude odlična zabava - i važna stvar na kontinentu kao što je naš. Mnogi od nas vole da idu na odmor u druge evropske države i da tamo upoznaju ljude. To je odlična prilika da se izvežbaju fraze koje znamo na različitim jezicima.

Porodica naroda

Mi Evropljani pripadamo različitim državama i imamo različite jezike, običaje i verovanja. Pa ipak pripadamo jedni drugima, kao velika porodica, iz svih mogućih razloga. Ovo su neki od njih.

- Delimo isti kontinent hiljadama godina.
- Naši jezici su često međusobno srodni.
- Mnogi ljudi iz svake države su potomci ljudi iz drugih država.
- Naša tradicija, običaji i festivali često imaju isto poreklo.
- Delimo i uživamo u zajedničkoj prelepoj muzici i umetnosti, mnogim predstavama i pričama, koje su nam podarili ljudi iz čitave Evrope, kroz vekove.
- Skoro svako u Evropi veruje u stvari kao što su poštenje, dobrosusedski odnosi, sloboda sopstvenog mišljenja, međusobno poštovanje i briga za ljude kojima je potrebna.

Pored toga što uživamo u onome što je različito i posebno u našoj državi i regionu, mi takođe uživamo i u onome što nam je zajedničko kao Evropljanima.

Rat i mir

Nažalost, bilo je mnogo svađa u evropskoj porodici. Često su svađe bile oko toga ko će voditi državu, ili koja država poseduje koji deo zemlje. Ponekad bi neki vladar hteo da stekne veću moć pokoravanjem svojih suseda.

Evropa 1945. godine.

Iz raznoraznih razloga, u Evropi su se vodili užasni ratovi stotinama godina. U dvadesetom veku, dva velika rata započela su na ovom kontinentu ali su se proširila i umešala države iz celog sveta. Zato se zovu svetski ratovi. Ti ratovi su ubili milione ljudi i ostavili Evropu u siromaštvu i ruševinama.

Može li se nešto uraditi da bi se sprečilo ponavljanje ovakvih stvari? Da li će Evropljani ikada naučiti da sednu za sto i porazgovaraju, umesto da se bore? Odgovor je da. To je priča o našem sledećem poglavlju: priča o Evropskoj uniji.

Spajanje porodice: priča o Evropskoj uniji

Drugi svetski rat završio se 1945. godine. To je bilo vreme nev-
erovatnog razaranja i ubijanja a započelo je u Evropi. Šta bi lideri evropskih država mogli
da učine da se takve užasne stvari više nikada ne ponove? Bio im je potreban veoma
dobar plan, nešto što nikad ranije nije bilo oprobano.

Potpuno nova ideja

Žan Mone

Francuz Žan Mone je mnogo razmišljao o
svemu tome. Shvatio je da postoje dve stvari
koje su potrebne državi da bi uopšte mogla
da započne rat: gvožđe za proizvodnju čelika
(za pravljenje tenkova, oružja, bombi itd.) i
ugali da se obezbedi energija za fabrike i
železnice. Evropa je bila puna gvožđa i
čelika i zato su evropske države lako mogle
da naprave oružje i krenu u rat.

Tako je Žan Mone došao do odvažne ideje. Njegova ideja je bila da vlade Francuske i
Nemačke - i možda još nekih evropskih zemalja - više ne treba da budu te koje će voditi
svoje industrije uglja i čelika. Umesto toga, ove industrije treba da organizuju ljudi iz svih
uključenih država, tako što bi se seli za sto, razgovarali i donosili odluke zajedno. Na taj način,
ratovi među njima bili bi nemogući!

Žan Mone je bio uveren da bi njegov plan mogao stvar-
no da uspe samo ako bi evropski lideri bili voljni da
ga isprobaju. Pričao je o tome svom prijatelju Robertu
Šumanu, koji je bio ministar u vladi Francuske. Robert
Šuman je mislio da je to genijalna ideja i najavio ju je u
jednom izuzetno važnom govoru od 9. maja 1950. godine.

Robert Šuman

Taj govor ubedio je ne samo lidere Francuske i Nemačke, već i lidere Belgije, Italije,
Luksemburga i Holandije. Svi oni odlučili su da ujedine svoje industrije uglja i čelika, te da
formiraju klub koji su nazvali Evropska zajednica za uglj i čelik (EZUČ). Ona je trebalo da
radi u mirnodopske svrhe i da pomogne u obnovi Evrope iz ruševina rata. EZUČ je osnovana
1951. godine.

Zajedničko tržište

Šest država je toliko dobro saradivalo da su uskoro odlučili da osnuju novi klub, zvani
Evropska ekonomska zajednica (EEZ). Ona je osnovana 1957. godine.

Određnica 'Ekonomska' znači 'bavi se ekonomijom' - drugim rečima, novcem, biznisom, rad-
nim mestima i trgovinom.

Dosadivane na granici... Redovi kao ovaj neka-
da su bili deo normalnog života u Evropi.

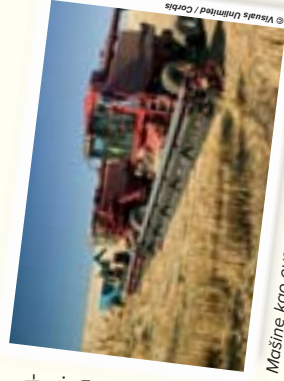
Jedna od glavnih ideja bila je da zemlje EEZ
imaju 'zajedničko tržište', da bi olakšale
međusobnu trgovinu. Do tada, šleperi, teretni
vozovi i rečne barže koji su prenosili robu iz
jedne države u drugu morali su da zastanu na
granici radi provere dokumenata i plaćanja car-
ine. Ovo je odugovlačilo stvari i činilo proizvođe
iz inostranstva skupljim.

Cilj zajedničkog tržišta bio je osloboditi se
graničnih pregleda, kašnjenja i carina i dozvoliti
državama da trguju međusobno kao da su
jedna država.

Hrana i poljoprivreda

Drugi svetski rat je otežao Evropi da proizvodi hranu ali i da je uvozi sa drugih kontinenata.
Evropa je trpela nestašicu hrane čak i početkom 1950-ih godina. Zato je EEZ postigla dogovor
da plaća svoje zemljoradnike da proizvode više hrane i obezbedi da oni mogu da zarade za
pristojan život obrađujući zemlju.

Ovaj sporazum je nazvan 'Zajednička pol-
joprivredna politika' (ZPP). Radio je dobro.
Zapravo, toliko dobro, da su poljoprivrednici na
kraju proizvodili previše hrane tako da je spo-
razum morao da se promeni! Danas, ovaj spo-
razum plaća poljoprivrednicima uglavnom da
vode računa o selu i životnoj sredini.

Mašine kao ova nekada su vršile žetvu
pšenice i drugih useva.

Od EEZ do Evropske unije

Zajedničko tržište je uskoro olakšalo život ljudima u EEZ. Oni su imali više novca za trošenje, više hrane za jelo i više različitih stvari u prodavnicama. Susjedne zemlje su to videle i, 1960-ih, neke od njih su počele da se pitaju da li bi i one trebalo da se pridruže klubu. Posle više godina diskusija, Britanija, Danska i Irska pridružuju se EEZ 1973. godine. Zatim je došao red na Grčku 1981. godine, slede Portugalija i Španija 1986. i Austrija, Finska i Švedska 1995. godine. Tada je klub imao 15 članica.

Zaštita životne sredine uključuje smanjenje zagađenja vazduha – na primer, korišćenje snage vetra za dobijanje struje.

Tih godina, klub se menjao. Do kraja 1992. godine završio je formiranje 'jedinstvenog tržišta' (postalo je poznato pod tim imenom) i još puno toga. Na primer, zemlje EEZ saradivale su na zaštiti čovekove sredine i izgradnji boljih puteva i železnice u celoj Evropi. Bogatije države pomagale su siromašnijim u izgradnji njihovih puteva i ostalih važnih projekata.

Policijant i njegov pas proveravaju prtljag zbog droge.

Da bi se olakšao život putnicima, većina zemalja EEZ ukinula je proveru pasoša i granice među sobom. Čovek koji živi u jednoj državi članici mogao je da ode, živi i nađe posao u bilo kojoj drugoj državi članici. Vlade su razmatrale i druge ideje – na primer, kako da policije iz različitih zemalja pomognu jedna drugoj u hvatanju kriminalaca, krijumčara droge i terorista.

Ukratko, klub se već toliko izmenio i postao toliko ujedinjen da 1992. godine odlučuje da promeni svoje ime u 'Evropsku uniju' (EU).

Pridruživanje klubu. Na ovoj slici, Danska se upisuje za članstvo.

Spajanje porodice

U međuvremenu, uzbuđljive stvari su se odigravale izvan granica Unije. Mnogo godina su istočni i zapadni delovi Evrope bili razdvojeni. Nisu bili u ratu, ali se njihovi lideri nisu nikako slagali. Lideri u istočnim zemljama verovali su u sistem upravljanja zvan 'komunizam', koji nije davao mnogo slobode ljudima. Zbog načina na koji su vođene, te države su bile siromašne u poređenju sa državama zapadne Evrope.

Podela između istoka i zapada je bila toliko jaka, da je često bila opisivana kao 'gvozdena zavesa'. U mnogim mestima granica je bila obeležena visokim ogradama i zidovima, kao ona koja je išla kroz Berlin i delila Nemačku na dva dela. Bilo je jako teško dobiti dozvolu da se pređe granica.

Konačno, 1989. godine podela i neslaganja su se završili. Berlinski zid je srušen i 'gvozdena zavesa' je nestala. Ubrzo, Nemačka se ponovo ujedinila. Narodi iz istočne Evrope izabrali su nove vlade koje su napustile stari, komunistički sistem. Najzad su bili slobodni! To je bilo vreme slavlja.

Države koje su dobile slobodu uskoro su počele da se pitaju da li mogu da pristupe Evropskoj uniji i uskoro je nastao veliki red 'kandidatskih' država koje su očekivale da postanu članice EU.

Pre nego što država pristupi Evropskoj uniji, mora ekonomski dobro da funkcioniše. Takođe mora da bude demokratska – drugim rečima, njeni ljudi moraju da budu slobodni da izaberu koga žele na vlasti. Pored toga, mora da poštuje ljudska prava. (Ljudska prava uključuju pravo da se izrazi mišljenje, pravo da se ne ode u zatvor bez pravičnog suđenja, pravo na zaštitu od mučenja, i mnoga druga važna prava).

Bivše komunističke zemlje vredno su radile na svim uslovima i posle nekoliko godina osam njih je bilo spremno: Češka Republika, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Poljska, Slovačka i Slovenija.

1989: rušenje Berlinskog zida.

Zastave 27 članica EU.

One su se pridružile EU 1. maja 2004. godine, zajedno sa još dva mediteranska ostrva – Kipar i Malta. 1. januara 2007. još dve bivše komunističke zemlje bile su spremne i tada su se Bugarska i Rumunija pridružile grupi.

Nikada ranije nije tako mnogo država pristupilo EU u isto vreme, tako da je ovo bila vrlo posebna prilika. Ljudi su bili naročito srećni zato što je to bilo pravo 'porodično okupljanje', koje je najzad spojilo istočne i zapadne delove Evrope.

Šta radi EU

EU se trudi da poboljša život na svaki mogući način. Ovo su neki od njih.

Životna sredina

Zagađenje prelazi granice, tako da zemlje EU rade zajedno kako bi zaštitile životnu sredinu.

Radna mesta

Za ljude je važno da imaju poslove koje vole i koje dobro rade. Deo novca koji zarade ide za zdravstvo i školstvo i brigu o starim ljudima. Zato EU radi sve što može da stvori nova i bolja radna mesta za svakoga ko može da radi. Pomaže ljudima da započnu nove poslove i zarade više novca, i daje novac za obuku ljudi za nove poslove.

Obučavanje ljudi da rade nove poslove je veoma važno.

Sloboda!

Studenti iz različitih zemalja studiraju zajedno, uz pomoć EU.

Životna sredina pripada svima, i države moraju da sarađuju da bi je zaštitili. EU ima pravila o sprečavanju zagađenja i zaštiti, na primer, divljih ptica. Ova pravila važe u svim zemljama EU i njihove vlade moraju da se postaraju da se ta pravila poštuju.

Evro

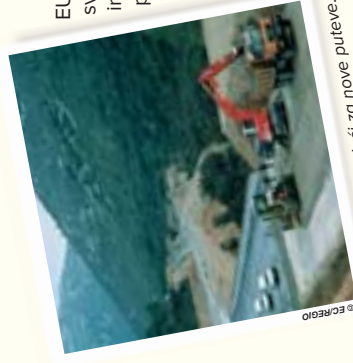
Ranijih godina, svaka država u EU imala je svoju vrstu novca, odnosno 'valutu'. Sada postoji samo jedna valuta, evro, koju mogu da koriste sve članice EU ako to žele. Imati jednu valutu olakšava obavljanje poslova, putovanje i kupovinu u celoj EU bez potrebe za menjanjem jedne valute za drugu.

Evro se koristi u mnogim zemljama EU.

Pomoć ugroženim regionima

Život nije lak svuda i za svakoga u Evropi. Negde nema dovoljno posla za ljude, zato što su rudnici i fabrike zatvoreni. U nekim delovima, poljoprivreda je teška zbog klime, ili je trgovina teška zato što nema dovoljno puteva i železnica.

EU pomaže plaćajući za nove puteve.

EU rešava ove probleme tako što skuplja novac od svih članica i koristi ga da pomogne regionima koji imaju problem. Na primer, pomaže da se izgrade novi putevi i železnica, što pomaže privredi da otvori nova radna mesta.

Pomaganje siromašnim državama

EU daje hranu ljudima kojima je potrebna.

U mnogim državama širom sveta ljudi umiru ili žive teško zbog rata, bolesti ili prirodnih katastrofa kao što su suše ili poplave. Često te države nemaju dovoljno novca da izgrade škole i bolnice, puteve i kuće koje su potrebne njihovom narodu.

EU daje novac tim državama i šalje nastavnike, doktore, inženjere i druge stručnjake da rade u njima. Pored toga, EU kupuje mnoge stvari koje te zemlje proizvode, bez carine. Na taj način siromašne zemlje mogu da zarade više novca.

Mir

Evropska unija je spojila brojne evropske države u prijateljstvu. One se ne slažu uvek u svim pitanjima ali, umesto da se svadaju, njihovi lideri uvek sednu za sto i rasprave nesuglasice.

Tako je san Žana Monea i Roberta Šumana postao java: EU je donela mir svojim članicama. Ona još radi na trajnom miru svojih suseda i šire u svetu. Na primer, vojnici i policajci EU pomažu da se odži mir u bivšoj Jugoslaviji, gde su se ne tako davno vodile žestoke borbe.

Ove su samo neke od stvari koje EU radi: postoji i mnogo više. U stvari, biti u Evropskoj uniji utiče na skoro svaki deo naših života. Koje stvari bi EU trebala da radi, a koje ne? To je na ljudima u EU da odluče. Kako možemo da imamo svoju reč u tome? Otkrijte u sledećem poglavlju.

Evropa ima svoju zastavu i himnu - Oda radosti iz Betovenove devete simfonije. Reči su u originalu na nemačkom, ali kada se koristi kao evropska himna onda nema reči - samo muziku. Možete je čuti preko interneta: europa.eu/abc/symbols/anthem/index_en.htm

Evropska zastava.

Evropska unija i njeni susedi

Legenda:

Obojene države su članice Evropske unije (EU)

Šrafirane države nameravaju da uđu u EU

Ostale države su susedi EU

Tačke pokazuju glavne gradove

Grad Vatikan nalazi se u Rimu.

Neka ostrva i drugi delovi zemlje koji pripadaju Francuskoj, Portugaliji i Španiji su deo EU. Međutim, nalaze se daleko od glavnog kopna Evrope, tako da smo ih prikazali u gornjem desnom uglu.

Države Evropske unije

Države su navedene po abecednom redu prema imenu svake države na svom jeziku ili jezičima (kako je prikazano u zagradama).

Zastava	Država	Glavni grad	Stanovništvo
	Bugarska (Balgarija)	Sofia (Sofija)	7.8 miliona
	Belgija (België; Belgique; Belgien)	Brisel (Brussel; Bruxelles)	10.5 miliona
	Češka (Česká republika)	Prag (Praha)	10.3 miliona
	Danska (Danmark)	Kopenhagen (København)	5.4 miliona
	Nemačka (Deutschland)	Berlin (Berlin)	82.5 miliona
	Estonija (Eesti)	Talin (Tallinn)	1.3 miliona
	Grčka (Ελλάδα/ Elláda)	Atina (Αθήνα/ Athina)	11.1 miliona
	Španija (España)	Madrid (Madrid)	43.8 miliona
	Francuska (France)	Pariz (Paris)	60.9 miliona
	Irska (Ireland; Éire)	Dablin (Dublin; Baile Atha Cliath)	4.2 miliona
	Italija (Italia)	Rim (Roma)	58.8 miliona
	Kipar (Κύπρος/Kypros) (Kıbrıs)	Nikozija (Λευκωσία/Lefkosia) (Lefkosa)	0.8 miliona
	Letonija (Latvija)	Riga (Rīga)	2.3 miliona

Zastava	Država	Glavni grad	Stanovništvo
	Litvanija (Lietuva)	Vilnius (Vilnius)	3.4 miliona
	Luksemburg (Luxembourg)	Luksemburg (Luxembourg)	0.5 miliona
	Mađarska (Magyarország)	Budimpešta (Budapest)	10.1 miliona
	Malta (Malta)	Valeta (Valletta)	0.4 miliona
	Holandija (Nederland)	Amsterdam (Amsterdam)	16.3 miliona
	Austrija (Österreich)	Beč (Wien)	8.3 miliona
	Poljska (Polska)	Varšava (Warszawa)	38.1 miliona
	Portugalija (Portugal)	Lisabon (Lisboa)	10.6 miliona
	Rumunija (România)	Bukurešt (București)	21.6 miliona
	Slovenija (Slovenija)	Ljubljana (Ljubljana)	2.0 miliona
	Slovačka (Slovensko)	Bratislava (Bratislava)	5.4 miliona
	Finska (Suomi; Finland)	Helsinki (Helsinki; Helsingfors)	5.3 miliona
	Švedska (Sverige)	Stokholm (Stockholm)	9 miliona
	Ujedinjeno Kraljevstvo (*) (United Kingdom)	London (London)	60.4 miliona

(*) Puno ime ove države je 'Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske', ali većina ljudi je skraćeno zove samo Britanija, Ujedinjeno Kraljevstvo ili UK.

Informacije o stanovništvu datiraju iz 2006. godine.

Izvor: Eurostat

Kako EU donosi odluke

Kao što možete pretpostaviti, iziskuje mnogo truda mnogih ljudi da se EU organizuje i da sve radi kako treba. Ko šta radi?

Evropska komisija

U Briselu, 27 žena i muškaraca (po jedan iz svake zemlje EU) sastaju se svake srede da razgovaraju šta treba da se uradi. Ove ljude biraju vlade njihovih zemalja ali odobrenje daje Evropski parlament.

Ovi ljudi zovu se 'komesari' i zajedno čine Evropsku komisiju. Njihov posao je da misle o tome šta bi bilo najbolje za EU kao celinu i da predlažu nove zakone za EU kao celinu. Njima u radu pomažu stručnjaci, pravnici, sekretari, prevodioci itd.

G-din Barozo, iz Portugalijske, biće predsednik Evropske komisije do 2009. godine.

Kad se dogovore o zakonu koji će da predlože, šalju svoj predlog Evropskom parlamentu i Savetu Evropske unije.

Evropski parlament

Evropski parlament predstavlja sve ljude u EU. On održava veliki sastanak svakog meseca u Strazburu, radi diskusije o novim zakonima koje je predložila Evropska komisija. Ako Parlament ne prihvati predlog, može da traži od Komisije da ga promeni, sve do trenutka kad Parlament bude uveren da je tekst zakona dobar.

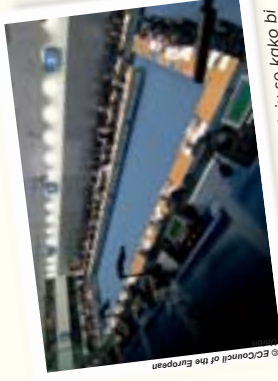
Evropski parlament ima 785 poslanika. Oni se biraju na svakih pet godina u izborima na kojima svi punoletni građani EU imaju mogućnost da glasaju. Biranjem našeg poslanika u Evropskom parlamentu, i kroz razgovor sa njim ili njom, možemo imati reč u onome o čemu EU odlučuje da radi.

G-din Petering, iz Nemačke, biće predsednik Evropskog parlamenta do 2009.

Savet Evropske unije

Poslanici Evropskog parlamenta nisu jedini ljudi koji odlučuju o novim zakonima u EU. O njima moraju da diskutuju i vladini ministri iz svih zemalja EU. Kada se ministri sastanu to se zove 'Savet Evropske unije'.

Ministri iz svih vlada EU sastaju se kako bi donosili zakone.

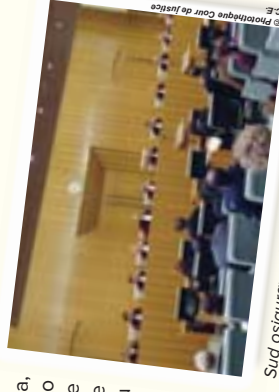
Posle rasprave o predlogu, Savet o njemu glasa. Postoje pravila o tome koliko glasova svaka država ima i koliko je potrebno da se usvoji zakon. U nekim slučajevima, pravilo je da Savet mora da ima apsolutnu saglasnost.

Kad novi zakon bude usvojen na Savetu i u Parlamentu, vlade zemalja EU moraju da se postaraju da se zakon poštuje u njihovim zemljama.

Sud pravde

Ako država ne primenjuje zakon propisno, Evropska komisija će je upozoriti i može protiv nje da podnese tužbu Evropskom sudu pravde u Luksemburgu. Posao Suda pravde je da obezbedi da se zakoni EU poštuju i primenjuju na isti način svuda. Sud ima po jednog sudiju iz svake države EU.

Postoje i druge grupe ljudi (komiteti stručnjaka, itd.) koji su uključeni u donošenje odluka, zato što je važno da odluke budu ispravne. Ako želite da znate više o njima i šta oni rade, pročitate brošuru Kako funkcioniše Evropska unija, na internet adresi: ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/68/index_en.htm Brošura je namenjena odraslima, ali nije teška za čitanje.

Sud osigurava da se svako tretira jednako pod zakonima EU.

Sutrašnjica... i dalje u budućnost

Jedan od izazova s kojim se Evropa suočava danas je kako da mladim ljudima osigura posao i dobru budućnost. To nije lako, pošto evropske firme moraju da se takmiče za posao sa kompanijama u drugim delovima sveta koje mogu da obavljaju isti posao jeftinije.

Danas postoje i drugi veliki problemi koje zemlje u svetu mogu rešiti radeći zajedno, na primer:

- zagađenje i klimatske promene;
- glad i siromaštvo;
- međunarodni zločini i terorizam;

EU se bavi ovim problemima, ali nije uvek lako za 27 vlada i Evropski parlament da se slože oko toga šta treba uraditi. Ne pomaže ni to što su pravila pri donošenju odluka u EU veoma komplikovana.

Šta više, mnogi ljudi misle da im glasanje za njihove parlamentarce jednom u pet godina ne pruža priliku da imaju svoju reč u tome šta se odlučuje u Briselu ili Strazburu.

Budućnost je u tvojim rukama...

Znači moramo da napravimo Evropsku uniju jednostavnijom i efikasnijom.

Takođe moramo da osiguramo da svako može imati svoju reč u tome šta Evropska unija odlučuje.

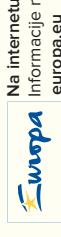
Kako možemo to da uradimo? Imate li neku dobru ideju? Koji su najvažniji problemi kojim bi EU trebala da se bavi, i šta biste vi želeli da ona učini oko tih problema?

Zašto ne biste porazgovarali o svojim idejama sa porodicom, prijateljima i nastavnicima... A onda recite svojim parlamentarcima!

Takođe možete kontaktirati Evropsku komisiju ili Parlament na nekoj od adresa na sledećoj stranici.

Svi smo mi danas evropska deca: uskoro ćemo biti i odrasli Evrope. Budućnost je na nama da je odlučimo - zajedno!

Ostale informacije o Evropskoj uniji

Na internetu

Informacije na svim službenim jezicima Evropske unije dostupne su na internet stranici Evrope: europa.eu

Posetite nas

Svirom Evrope postoje na stotine lokalnih EU info centara. Adresu Vama najbližeg centra možete pronaći na sledećoj internet stranici: europedirect.europa.eu

Pozovite ili pišite nam

EUROPE DIRECT je telefonska služba koja pruža odgovore na Vaša pitanja o Evropskoj uniji. Službi se možete obratiti putem besplatnog telefona na broj: 00 800 6 7 8 9 10 11 (ili za pozive izvan EU - na broj telefona čija se upotreba naplaćuje: (32-2) 299 96 96) ili putem elektronske pošte na: europedirect.europa.eu

Čitajte o Evropi

Publikacije o EU su samo jedan klik daleko i nalaze se na internet stranici Knjižare EU: bookshop.europa.eu

Informacije i brošure o Evropskoj uniji takođe možete dobiti u:

Kancelariji za vezu Evropske komisije na Kosovu

Ul. Kosovo 1, (P.O. Box 331)
Priština, Kosovo
Tel.: +381 38 5131 200
Faks: +381 38 5131 305
Internet: www.delprn.ec.europa.eu
Email: ec-liaison-office-kosovo@ec.europa.eu

Ovu publikaciju i ostala objašnjenja o EU možete pronaći na internet stranici: ec.europa.eu/publications

Evropska komisija
Generalna direkcija za komunikacije
Publikacije
B-1049 Brisel

Rukopis je doručen januara 2008. godine
Ilustracija na naslovnoj strani i silke dece u sadržini: Reporteri

Evropska komisija se zahvaljuje osoblju i učenicima evropske škole Voluv (Woluwe u Belgiji), za njihov doprinos ovoj publikaciji

Luksemburg: Kancelarija za službene publikacije evropskih zajednica, 2008

ISBN 978-92-79-11335-2

44 pp. 21 x 29.7 cm

© Evropske zajednice, 2008

Umnožavanje je dozvoljeno

Štampano na Kosovu*

*pod RSBUN 1244/1999

SR

Evropa: predivni kontinent sa fascinantnom istorijom. Oдавде potiču mnogi svetski poznati naučnici, pronalazači, umetnici i kompozitori, kao i popularni zabavljači i uspešni sportisti.

Vekovima su Evropom harali ratovi i podele. Ali u poslednjih pedesetak godina, države ovog starog kontinenta žive zajedno u miru, prijateljstvu i zajedništvu, stvarajući bolju Evropu i bolji svet.

Ova knjiga za decu (uzrasta 9 do 12 godina) pripoveda priču jednostavno i jasno. Puna zanimljivih činjenica i ilustracija u boji, ona daje veseo pogled na Evropu i objašnjava ukratko šta je Evropska unija i kako funkcioniše.

Posetite internet stranicu: europa.eu/europago/explore

Pronaćićete kviz za svako poglavlje. Testirajte svoje znanje!

Takođe su i igrice tu na internet stranici 'Europa Go' (ec.europa.eu/europago/welcome.jsp).

Zabavite se istražujući!

JU-78-07-397-SR-C

Publications Office
Publications.europa.eu

Evropska unija